Remissyttrande över SOU 2026:37
Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola

Om Sefif
Sefif, Sveriges fristående förskolor, är ett branschförbund för fristående förskolor. Våra medlemmar representerar olika driftsformer, pedagogiska inriktningar och verksamhetsstorlekar.
Sverige har omkring 1 910 enskilda huvudmän inom förskolan och cirka 100 000 barn går i en fristående förskola. Nästan nio av tio enskilda huvudmän driver endast en förskola. Endast 13 huvudmän driver fler än tio förskolor. Bland kommunala huvudmän är förhållandet i stort sett det motsatta.
Det är därför avgörande att ny lagstiftning inte utformas med den stora kommunala organisationen som norm. Regler och reformer måste fungera även för den lilla fristående förskolan, där huvudman, rektor och verksamhet ofta finns nära varandra och där de organisatoriska marginalerna är mindre.

Sefifs övergripande synpunkter
Sefif delar utredningens ambition att stärka kvaliteten, likvärdigheten och barns språkutveckling i förskolan. Förskolan har en avgörande betydelse för barns lärande, utveckling och framtida skolgång. För många barn är den också den första och viktigaste kontakten med det svenska språket och det svenska samhället.
Barnets bästa måste vara utgångspunkt för varje beslut som rör förskolan. Det innebär att reformer måste utgå från barns olika behov och från de lokala förutsättningar där utbildningen faktiskt bedrivs. Barn är olika och det finns därför inte en enda organisatorisk modell som alltid är bäst för varje barn, varje barngrupp och varje förskola.
Sefif vill samtidigt understryka att likvärdighet inte är detsamma som likformighet. En likvärdig förskola kännetecknas inte av att alla verksamheter organiseras på samma sätt, utan av att alla barn får en utbildning av god kvalitet och det stöd de behöver. Kvalitet skapas genom kompetenta medarbetare, ett närvarande ledarskap, systematiskt kvalitetsarbete och professionella bedömningar. Den kan inte säkras enbart genom nationella detaljregler om organisation, bemanning och gruppstorlek.

Fristående förskolor varierar i storlek, organisation, pedagogisk inriktning och driftsform. Denna mångfald bidrar till utveckling, valfrihet och pedagogisk förnyelse. Reformer måste därför vara proportionerliga, långsiktigt finansierade och möjliga att genomföra för hela förskolesektorn.

Sefif vill även lyfta konsekvenserna för kvinnors företagande. Förskolan är en kvinnodominerad bransch, och många fristående förskolor har startats och utvecklats av kvinnor. Regleringar som oproportionerligt försvårar för små fristående huvudmän riskerar därför också att försämra villkoren för kvinnors företagande. Detta är inte enbart en förskolepolitisk fråga, utan även en fråga om jämställdhet och möjligheten för kvinnor att starta, äga och utveckla företag inom välfärden.

1.1 Uppdraget en likvärdig förskola av god kvalitet

1.1.1 Förslag för en likvärdig förskola av god kvalitet
Forskning, kunskapsstöd och kvalitetsutveckling
Sefif tillstyrker utredningens förslag om stärkta forskningsinsatser, ökad kunskapsbildning och nationellt stöd för kvalitetsutveckling inom förskolan.

Ideella föreningen Sefif
org.nr 802018-2278
www.sefif.se
info@sefif.se

Förskolan behöver få en tydligare plats i den utbildningsvetenskapliga forskningen. Forsknings- och utvecklingsinsatser måste samtidigt omfatta hela sektorn. Fristående förskolor ska ha samma möjligheter som kommunala förskolor att delta i forskningsprogram, pilotverksamheter, försöksverksamheter och nationella utvecklingsinsatser.
Fristående förskolor representerar en stor pedagogisk bredd. Här finns exempelvis Montessori- och utomhuspedagogiska verksamheter, språkprofiler och förskolor med undervisning på engelska, franska eller spanska. Denna variation ger värdefulla möjligheter att studera olika pedagogiska metoder, organisatoriska lösningar och arbetssätt.
Fristående förskolor ska därför inte enbart betraktas som mottagare av forskningsresultat. De har erfarenheter, verksamhetsmodeller och pedagogiska arbetssätt som aktivt kan bidra till ny kunskap och utveckling inom hela den svenska förskolan.

Kompetensförsörjning

Sefif tillstyrker inriktningen mot ett stärkt och mer långsiktigt arbete med kompetensförsörjningen.
Bristen på utbildade förskollärare är en av förskolans största utmaningar. Staten kan inte införa nya krav på bemanning, utbildningsnivå och organisation utan att samtidigt ta ansvar för att det finns tillräckligt många personer med rätt utbildning och kompetens.
Arbetet behöver bland annat omfatta fler utbildningsplatser, flexibla vägar till förskollärarexamen, validering av yrkeserfarenhet, bättre möjligheter till vidareutbildning samt språk- och yrkesutbildningar för personer som vill arbeta inom förskolan.
Staten bör prioritera kompetensförsörjning och tillgången till utbildad personal framför detaljerade nationella bemanningsnormer.

1.1.2 Förslag om reglering av barngruppsstorlekar och personaltäthet

Reglering av barngruppernas storlek

Sefif delar utredningens uppfattning att barngruppens storlek kan ha betydelse för barns trygghet, lärande och språkutveckling. Sefif avstyrker dock förslaget om fasta nationella tak för barngruppernas storlek.
Barnets bästa tillgodoses inte automatiskt genom en och samma numeriska gräns i alla verksamheter. Barn har olika behov och förutsättningar. Barngruppens storlek måste därför bedömas tillsammans med bland annat:

- barnens ålder och individuella behov
- gruppens sammansättning
- personalens utbildning och kompetens
- personaltätheten under olika delar av dagen
- lokalernas storlek och utformning
- tillgången till utemiljöer
- verksamhetens pedagogiska organisation
- undervisningens kvalitet

Kommunala tillstånd, lokalernas kapacitet och andra befintliga krav begränsar redan i dag hur många barn som kan tas emot i en verksamhet. Ytterligare nationella tak riskerar därför att bli trubbiga och att försvåra väl fungerande lokala lösningar, utan att det med säkerhet leder till högre kvalitet för barnen.
Ett nationellt tak kan också skapa situationer där barn behöver flyttas mellan grupper eller där etablerade relationer bryts för att verksamheten ska uppfylla en numerisk gräns. Det kan knappast anses förenligt med barnets bästa om den organisatoriska anpassningen i praktiken skapar minskad trygghet och kontinuitet.
Sefif anser att staten i stället bör stärka uppföljningen av förskolans undervisningskvalitet. Bedömningen bör fokusera på vad barnen faktiskt möter i verksamheten och vilka förutsättningar de får att utvecklas och lära.
Tillsynen behöver vara rättssäker och likvärdig, oavsett om förskolan har en kommunal eller enskild huvudman. Sefif förordar därför ett sammanhållet statligt ansvar för tillsynen av all svensk förskola. En gemensam nationell tillsyn skulle skapa bättre förutsättningar för enhetliga bedömningar, stärkt rättssäkerhet och likvärdiga villkor mellan kommunala och fristående huvudmän.

Ideella föreningen Sefif
org.nr 802018-2278
www.sefif.se
info@sefif.se

Om regeringen trots detta går vidare med en reglering av barngruppernas storlek krävs:

- en lång övergångsperiod
- full statlig finansiering
- möjlighet till anpassning utifrån barnens behov och lokala förutsättningar
- en särskild konsekvensanalys för små fristående förskolor
- en tydlig prövning av förslagets förenlighet med barnets bästa

Sefifs utgångspunkt är att reformer ska stärka kvaliteten där den skapas, i mötet mellan barn, pedagoger och ledning. Ökad detaljreglering får inte inskränka rektors professionella ansvar eller slå oproportionerligt hårt mot mindre förskolor.

Reglering av personaltäthet

Sefif delar bedömningen att en tillräcklig bemanning är en viktig förutsättning för trygghet och kvalitet. Sefif avstyrker samtidigt förslaget om nationellt reglerade miniminivåer för personaltäthet.
Personaltäthet är betydelsefull, men ett nationellt nyckeltal ger inte i sig en rättvisande bild av verksamhetens kvalitet. Personalens utbildning, erfarenhet, kontinuitet och förmåga att bedriva undervisning är minst lika viktiga som det sammanlagda antalet anställda.
En nationell bemanningsnorm riskerar att skapa särskilt stora konsekvenser för små förskolor. Nästan nio av tio fristående huvudmän driver endast en förskola. Dessa verksamheter har inte samma möjligheter som stora organisationer att flytta personal mellan enheter, samla barn i andra lokaler eller fördela kostnader mellan flera verksamheter.
En mindre förskola med cirka 20 barn i åldrarna ett till fem år skulle exempelvis kunna behöva organisera verksamheten i två barngrupper och utöka såväl bemanningen som antalet förskollärare. Det kan kräva lokalanpassningar samtidigt som kostnaderna ökar betydligt. För en huvudman med en enda förskola finns sällan organisatoriska eller ekonomiska marginaler att hantera en sådan förändring.
När flera nya krav införs samtidigt måste även den samlade effekten analyseras. Regler om personaltäthet, gruppstorlek och planeringstid kan var för sig framstå som rimliga, men tillsammans få omfattande konsekvenser för bemanningen och ekonomin. Det gäller särskilt den planeringstid som ska förläggas utanför arbetet i barngruppen.
Sefif anser att staten i första hand bör prioritera:

- fler utbildade förskollärare
- relevanta kompetensutvecklingsinsatser
- satsningar på ett hållbart arbetsliv
- bättre förutsättningar för rektor att leda och organisera utbildningen
- en långsiktig och förutsägbar finansiering

Om en bemanningsreglering ändå införs måste den vara fullt finansierad, föregås av en samlad konsekvensanalys och innehålla en lång övergångsperiod. Analysen måste särskilt belysa konsekvenserna för små huvudmän, mindre förskolor och kvinnors företagande.

1.1.3 Förslag om förskolepersonalens språkkunskaper

Sefif tillstyrker i huvudsak tydligare krav på kunskaper i svenska för personal som arbetar med barn i förskolan. Barn behöver möta ett rikt, nyanserat och korrekt språk under hela dagen. Goda språkkunskaper hos personalen är därför en viktig förutsättning för undervisning, omsorg, trygghet och kommunikation med barn och vårdnadshavare.
Kraven måste dock vara tydliga, nationellt likvärdiga och rättssäkra. Det ska vara begripligt för både arbetsgivare och arbetstagare vilken språknivå som krävs, hur kunskaperna ska bedömas och vilket ansvar olika aktörer har. Språkkrav får inte införas isolerat. Förskolan har redan stora utmaningar med kompetensförsörjningen. Kraven behöver därför kombineras med språkstärkande utbildningsinsatser och tydliga vägar in i yrket.

Sefifs satsning Vägen till förskolan visar hur språk- och yrkesförberedande insatser kan kombineras för personer som vill arbeta i förskolan. Den typen av lösningar behöver utvecklas och ges långsiktiga förutsättningar. Det handlar både om att säkerställa kvaliteten i förskolan och om att ta till vara den kompetens och arbetskraft som finns i samhället.

1.1.4 Förslag om språket i skolväsendet

Sefif har inga invändningar mot ett förtydligande av att språket i skolväsendet är svenska, med de avvikelser som följer av skollagen och anslutande förordningar.
Samtidigt är svensk språkutveckling och flerspråkighet inte motsatser. Barns olika språk är en tillgång och en del av deras identitet. Förskolans uppgift är att stärka svenskan utan att nedvärdera andra språk.
Sverige behöver också kunna attrahera internationell kompetens. Förskolor med olika språkprofiler kan bidra både till barns språkliga utveckling och till att göra Sverige mer attraktivt för internationell arbetskraft och familjer. Den pedagogiska och språkliga mångfalden bör därför tas till vara, inte begränsas genom en alltför snäv eller likformig reglering.

1.2 Uppdraget en obligatorisk förskola för vissa barn

1.2.1 En förskola för barn med behov av språkstärkande insatser förutsätter en likvärdig förskola av god kvalitet för alla barn

Sefif delar utredningens bedömning att insatser för barn med behov av språkstärkande stöd måste bygga på en likvärdig förskola av god kvalitet för alla barn.
Förskolan har ett viktigt kompensatoriskt uppdrag. För barn som inte möter svenska i hemmet kan förskolan ha en avgörande betydelse för barnets språkutveckling, delaktighet och framtida möjligheter i utbildningssystemet. Ett tydligare ansvar måste följas av rätt kompetens, tillgång till relevanta stödinsatser och tillräckliga resurser. Ansvaret får inte stanna vid nya formuleringar i lagstiftningen utan måste ge verksamheterna praktiska möjligheter att genomföra uppdraget.

1.2.2 En obligatorisk förskola för vissa barn medför sådana rättsliga komplikationer att det inte kan anses vara en lämplig åtgärd

Sefif välkomnar att utredningen inte föreslår en obligatorisk språkförskola som riktar sig till en viss grupp barn.
Sefif avvisar en ordning där obligatoriet enbart omfattar barn som bedöms ha otillräcklig exponering för svenska. En sådan reglering riskerar att bli stigmatiserande och skapa svåra avgränsnings- och likabehandlingsfrågor.
Utredningen pekar på att barn i utsatta områden i hög grad kan vara inskrivna i förskolan men ändå ha låg närvaro. Problemet handlar därmed inte enbart om inskrivning. En obligatorisk placering löser inte situationen om barnet fortfarande inte deltar regelbundet i verksamheten.
Fokus bör därför ligga på att förstå och undanröja orsakerna till frånvaron. Det kräver förebyggande arbete, tidiga insatser, samverkan med vårdnadshavare och ett långsiktigt förtroendeskapande arbete. Förskolans styrka bygger på tillit och samarbete mellan verksamheten och familjen.
Ökat deltagande och högre närvaro bör främst uppnås genom:

- tydlig och tillgänglig information
- uppsökande och relationsskapande arbete
- samverkan mellan förskola, kommun och andra samhällsaktörer
- stöd till familjer som möter praktiska eller sociala hinder
- hög kvalitet och kontinuitet i verksamheten

1.2.3 Förslag på insatser för en stärkt språklig utveckling i svenska i förskolan

Förskolans ansvar för barns språkutveckling i svenska
Sefif tillstyrker att förskolans ansvar för barns språkutveckling i svenska förtydligas.
Förskolan har ett viktigt kompensatoriskt uppdrag. För barn som inte möter svenska i hemmet kan förskolan ha en avgörande betydelse för barnets språkutveckling, delaktighet och framtida möjligheter i utbildningssystemet.

Ett tydligare ansvar måste följas av rätt kompetens, tillgång till relevanta stödinsatser och tillräckliga resurser. Ansvaret får inte stanna vid nya formuleringar i lagstiftningen utan måste ge verksamheterna praktiska möjligheter att genomföra uppdraget.
Samtidigt är svensk språkutveckling och flerspråkighet inte motsatser. Barns olika språk är en tillgång och en del av deras identitet. Förskolans uppgift är att stärka svenskan utan att nedvärdera andra språk.

Utökad avgiftsfri allmän förskola

Sefif är positivt till att stärka förskolans roll i barns språkutveckling och anser att fler barn bör få möjlighet att delta i den pedagogiska verksamheten från tidig ålder.
Sefif tillstyrker därför inriktningen mot en utökad avgiftsfri allmän förskola, under förutsättning att reformen är fullt finansierad och att kommunala och fristående förskolor ges likvärdiga ekonomiska villkor.
En utökning till 25 timmar kan ge fler barn möjlighet till regelbunden kontakt med svenska språket inom ramen för den ordinarie förskolan. Det är en mer inkluderande och mindre stigmatiserande väg än en obligatorisk språkförskola som riktas till vissa barn.
Reformen behöver samtidigt kopplas till arbetet med närvaro. Utökad rätt till förskola får begränsad effekt om barnen är inskrivna men inte deltar regelbundet. Kommuner och huvudmän behöver därför ges förutsättningar att arbeta med vårdnadshavare för att stärka deltagandet.
Ersättningssystemen måste justeras så att utökningen inte leder till ett större uppdrag utan motsvarande resurser. Finansieringen ska fullt ut följa barnet och omfatta både kommunala och fristående förskolor på likvärdiga villkor.

1.2.4 Förslag om språkutvecklande stöd i svenska i förskolan

Språkbedömning vid tre års ålder

Sefif är positivt till ambitionen att tidigt identifiera barn som behöver stöd i sin språkutveckling. Tidig upptäckt kan ge bättre förutsättningar för träffsäkra insatser och minska risken för att stödbehov uppmärksammas först när barnet har börjat skolan.
En språkbedömning är dock meningsfull endast om den leder vidare till ett tillgängligt och ändamålsenligt stöd. Bedömningen får inte bli ytterligare en administrativ uppgift utan tydlig nytta för barnet.
Ett system med språkbedömning behöver därför bygga på:

- vetenskapligt förankrade och validerade bedömningsverktyg
- kompetens hos den som genomför bedömningen
- hänsyn till barns flerspråkighet och individuella utveckling
- tydlig ansvarsfördelning mellan förskola, hälso- och sjukvård och andra berörda aktörer
- tillgång till faktiska stödinsatser
- proportionerlig administration
- full finansiering

Sefif vill särskilt varna för att bedömningar utformas så att flerspråkiga barn felaktigt betraktas som barn med generella språkliga svårigheter. Verktygen och kompetensen måste kunna skilja mellan behov av ökad exponering för svenska och andra former av stödbehov.

1.2 Genomförandet av utredningens förslag

Samlade konsekvenser för små huvudmän

Sefif efterlyser en tydligare analys av förslagens samlade konsekvenser. Nya regler om barngrupper, bemanning, planeringstid, språkkrav, kartläggning och uppföljning går inte att bedöma var för sig.
För en liten huvudman kan flera samtidiga regleringar innebära att verksamheten måste:

- anställa ytterligare personal
- förändra gruppindelningen
- bygga om eller byta lokaler
- utöka administrationen
- köpa in extern kompetens

- bära ökade kostnader utan möjlighet att fördela dem mellan flera enheter

En reform kan vara hanterbar för en kommun med många förskolor men omöjlig för en huvudman som driver en enda verksamhet. Det innebär inte att kraven på kvalitet ska vara lägre. Det innebär att lagstiftningen måste vara proportionerlig och att konsekvenserna måste analyseras utifrån de faktiska förhållandena i hela sektorn.
Nya krav som staten beslutar om ska finansieras fullt ut och komma alla huvudmän till del på likvärdiga villkor.

Kvinnors företagande

Konsekvenserna för kvinnors företagande behöver ges betydligt större utrymme i det fortsatta beredningsarbetet. Många fristående förskolor har startats och drivs av kvinnor med lång erfarenhet av förskolans verksamhet. De har omsatt sin professionella kompetens i företagande och bidrar samtidigt till arbetstillfällen, pedagogisk utveckling och valfrihet för familjer.
När nya regler utformas med stora organisationer som utgångspunkt riskerar de att skapa oproportionerligt höga trösklar för mindre verksamheter. Konsekvensen kan bli att små, ofta förskolor som ägs och drivs av kvinnor tvingas sälja eller avveckla, trots att verksamheterna håller god kvalitet.
En sådan utveckling skulle minska mångfalden inom förskolan och försämra förutsättningarna för kvinnors företagande. Varje nytt förslag bör därför innehålla en uttrycklig analys av hur regleringen påverkar kvinnligt ägda företag och kvinnors möjligheter att starta och utveckla verksamheter inom välfärden.

Sammanfattande ställningstaganden

Sefif:

- tillstyrker stärkta insatser för forskning, kunskapsutveckling och kompetensförsörjning
- tillstyrker i huvudsak tydligare krav på personalens kunskaper i svenska, under förutsättning att de kombineras med utbildning och finansiering
- tillstyrker att förskolans ansvar för barns språkutveckling i svenska förtydligas
- är positivt till tidiga språkbedömningar, under förutsättning att de bygger på validerade verktyg och leder till konkreta stödinsatser
- tillstyrker en utökad avgiftsfri allmän förskola, under förutsättning att reformen är fullt finansierad och genomförs på likvärdiga villkor
- välkomnar att obligatorisk språkförskola för vissa grupper av barn inte föreslås
- avstyrker fasta nationella tak för barngruppernas storlek
- avstyrker nationellt reglerade miniminivåer för personaltäthet
- förordar ett sammanhållet statligt ansvar för tillsynen av all svensk förskola
- efterlyser en samlad konsekvensanalys för små fristående huvudmän och kvinnors företagande

Avslutande synpunkter

Sefif delar utredningens ambition att stärka barns språkutveckling och öka likvärdigheten i förskolan. Men barnets bästa tillgodoses inte genom att alla verksamheter organiseras på samma sätt. En likvärdig förskola kräver utrymme att möta olika barn utifrån deras behov och lokala förutsättningar.
Förskolans kvalitet skapas i mötet mellan barn, pedagoger och ledning. Den stärks genom kompetenta medarbetare, ett närvarande ledarskap, ett systematiskt kvalitetsarbete och tillit till professionen. Nationella regler måste stödja detta arbete, inte tränga undan det.
Nya krav måste vara proportionerliga, långsiktigt finansierade och möjliga att genomföra även för den huvudman som driver en enda förskola. De måste också prövas utifrån sina konsekvenser för kvinnors företagande, mångfalden inom förskolan och vårdnadshavares möjlighet att välja mellan olika pedagogiska alternativ.
Det är så vi skapar en stark, likvärdig och språkutvecklande förskola: genom barnets bästa, rättvisa villkor, professionellt handlingsutrymme och reformer som fungerar i praktiken.

Ideella föreningen Sefif
org.nr 802018-2278
www.sefif.se
info@sefif.se